

АВТОРИТАРНИ СЕНКИ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ: МОДЕЛИ НА ГЛАСУВАНЕ НА БЪЛГАРСКИТЕ ЕВРОДЕПУТАТИ

*Д-р Румена Филипова, научен сътрудник, и Руслан Стефанов, директор,
Икономическа програма*

Настоящият анализ разглежда моделите на гласуване на българските депутати в Европейския парламент (ЕП) в процеса на обсъждане на европейската външна политика, при приемането на резолюции, засягащи авторитарни режими (с фокус върху Русия и Китай). Данните за всички гласувания в Европейския парламент са общодостъпни, което позволява да се представят количествено гласовете на отделните евродепутати и парламентарните групи чрез два индекса: Контраавторитарния индекс (CAI) и Индекса за критичност към Кремъл (KCI).¹ CAI и KCI измерват съответно равнището на подкрепа за авторитарни режими по принцип и за режима в Русия в частност. Анализът позволява да се сравни начинът на гласуване на българските евродепутати с позициите, които обикновено заемат партиите, чиито представители са те, с европейските парламентарни групи и с

ОСНОВНИ ИЗВОДИ

- Моделите на гласуване на българските евродепутати следват позициите, които техните национални партии заемат по отношение на Русия и Китай.
- Българските представители в ЕП са по-слабо критични към авторитарните режими в сравнение с парламентарните групи, към които те принадлежат и с евродепутатите от останалите държави от Централна и Източна Европа.
- Тези резултати показват ограничения потенциал за европеизация, разбираема като формиране на обща европейски идентичност, която надделява над националните идеологически обвързаности и интереси.
- Резолюцията относно принципите на правовата държава и основните права в България, приета в края на 2020 г. от Европейския парламент, демонстрира все още силното влияние на партийните принадлежности в Европа.

* Този анализ е част от изследването [Authoritarian Shadows in the European Union](#), проведено от Political Capital в сътрудничество с Центъра за изследване на демокрацията и други европейски изследователски институти.

¹ Péter Krekó, Patrik Szicherle, and Csaba Molnár, "Project Rationale," in *Authoritarian Shadows in the European Union. Influence of Third Countries on EU Institutions* (Political Capital, 2020), p. 16.

парламентарните групи на държавите от Централна и Източна Европа (ЦИЕ) в ЕП.

Резултатите от двата индекса сочат няколко **общи ключови тенденции** на моделите на гласуване в Европейския парламент. Най-големите парламентарни групи в ЕП (дясноцентристката Европейска народна партия (ЕНП), центристката „Обнови Европа“ (ОЕ) и лявоцентристкия Прогресивен алианс на социалистите и демократите (С&Д) имат изразено критично отношение към авторитарните практики. Парламентарните групи в ЕП обаче далеч не са обединени или единомислени, най-вече поради различията между националните партийни делегации. Евродепутатите от Централна и Източна Европа (вкл. Полша, Унгария, Чехия, Словакия, Австрия, Румъния и България) като цяло подкрепят поточно позициите против авторитарните режими, отколкото европейските парламентарни представители в среднотатистически план (т.е., когато се вземат предвид моделите на гласуване на евродепутатите във всичките 28 държави членки).

Моделите на гласуване на **българските евродепутати** резонират с позициите, които техните партии заемат по отношение на Русия² и Китай в българския политически контекст. През годините управляващата дясноцентристка партия **ГЕРБ** (Граждани за европейско развитие на България) изпраща смесени сигнали относно

отношението ѝ спрямо Русия и Китай. Що се отнася до стратегическата евроатлантическа ориентация на страната, позицията на ГЕРБ е последователна както в публичните изказвания, така и в действията. От друга страна, ГЕРБ и преди всичко нейният лидер, министър-председателят Бойко Борисов, **балансира прозападната си ориентация с проруски позиции**, особено в областта на енергетиката (газови и ядреноенергийни проекти) и икономическите отношения (туризма, военно-промишления комплекс и др.). Депутатите на ГЕРБ в ЕП³ обикновено подкрепят резолюциите на ЕП, критикуващи политиката на Кремъл, по подобие на своето европейско политическо семейство – Европейската народна партия. Наблюдават се и изключения: например евродепутат от ГЕРБ е отхвърлил поправка на текст, в която се споменава Глобалният закон „Магнитски“; а други депутати от партията не са участвали в гласуванията, с които се осъждат действия на Русия и Китай (включително на Закона за чуждестранните агенти в Русия, уйгурите, Хонг Конг).

Настоящият коалиционен партньор на ГЕРБ в управлението **ВМРО – Българско национално движение** (групата на Европейските консерватори и реформисти) по принцип поддържа радикални националистически, понякога антируски, но често и антиевропейски позиции. Гласуването на евродепутатите от ВМРО съответства на тези позиции, въпреки че представителите на партията са подкрепили

² По-подробна оценка на позицията на партиите в България спрямо Русия можете да намерите в доклада *The Kremlin Playbook in Southeast Europe: Economic Influence and Sharp Power*, София: Център за изследване на демокрацията, 2020, с автори Руслан Стефнов и Мартин Владимиров. Предложеният тук анализ изхожда както от прегледа на моделите на гласуване и личните позиции на българските депутати в ЕП, така и от работата на Центъра за изследване на демокрацията по темата за руското влияние в Европа.

³ Включително депутатът Александър Йорданов, който е избран от квотата на ГЕРБ само формално от коалиционния им партньор СДС.

няколко критични към Кремъл и Пекин резолюции по отношение на решенията, свързани със Закона за чуждестранните агенти в Русия и нарушаването на човешките права на уйгурите.

Българската социалистическа партия (БСП, група на Прогресивния алианс на социалистите и демократите) понастоящем е най-голямата опозиционна партия в българския парламент. Като наследник на Българската комунистическа партия след 1989 г. тя постепенно и с неохота започва да подкрепя евроатлантическата интеграция на България, като същевременно се застъпва за по-близки политически, икономически и културни отношения с Русия. Моделите на гласуване на делегацията на БСП в ЕП показва **подкрепа в най-голяма степен за авторитарните режими в сравнение с останалите делегации от групата на Прогресивния алианс на социалистите и демократите в ЕП**. Например, делегацията на БСП е гласувала единодушно против поправката за Глобалния закон „Магнитски“, отхвърлила е или се е въздържала при гласуването във връзка с престъпленията на Третия Райх и СССР, и се е въздържала или не е участвала в редица решения по въпроси, засягащи Москва или Пекин. В същото време трябва да се отчете, че двама евродепутати от БСП са гласували за осъждане на нарушаването на човешките права на уйгурите от страна на китайските власти.

Най-значителното противоречие между публични изказвания, скрити или отявлени връзки и политическо поведение в национален и

европейски контекст се наблюдава при **Движението за права и свободи (ДПС)**, член на групата „Обнови Европа“. ДПС представлява и се ползва с поддръжката предимно на избирателите от етнически турски произход в България. Въпреки примерите на открити проруски позиции на почетния председател на партията⁴ и предполагаемите зависимости на нейни членове от (про)руски бизнес групи и интереси,⁵ **евродепутатите от ДПС са гласували най-единодушно и последователно в подкрепа на критични към Кремъл позиции** (освен в няколко случая на неучастие във вотове). В допълнение, ДПС полага постоянни усилия да изгражда облика си на най-якия поддръжник на евроатлантическата ориентация на България.

Единственият депутат от **Демократи за силна България** – предизборната коалиция, която понастоящем не е представена в българския парламент – гласува редовно в подкрепа на позиции, осъждащи Русия и Китай. Това е в унисон с твърдата евроатлантическа позиция на Демократична България във вътрешнополитически план. Партията е един от най-последователните критици на Русия и Китай в страната.

Като цяло, моделите на гласуване на българските евродепутати сочат, че **Демократична България и ДПС демонстрират най-категорична поддръжка за позиции в подкрепа на ЕС и за такива, критикуващи Русия и Китай**. Депутатите от ГЕРБ и ВМРО са колебливо критични към Русия и Китай, а представителите на БСП като правило проявяват

⁴ Clubz.bg, „Доган: Широка руска душа и голямата руска земя нямат граници“, 2016.

⁵ Bivol.bg, „Как руските корпорации контролират власт и медии в България“, 2020.

⁶ За по-подробен преглед на политическите позиции на ДПС, вж. Heather Conley et al., *The Kremlin Playbook. Understanding Russian Influence in Central and Eastern Europe* (Rowman & Littlefield, 2016).

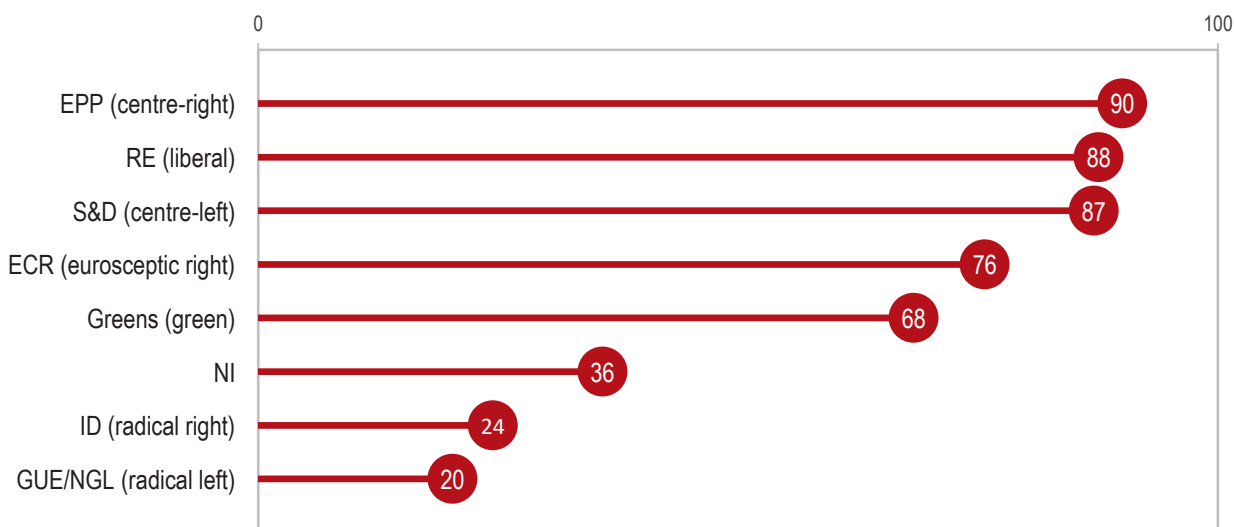
проруски и прокитайски политически предпочитания.

Един от основните изводи от проучването е, че **моделите на гласуване на българските представители в ЕП са по-слабо критични към авторитарните режими** в сравнение с равнището на критичност на съответните парламентарни групи, към които те принадлежат и на евродепутатите от останалите държави от Централна и Източна Европа.

Евродепутатите, излъчени от двете най-големи български партии в Европейския парламент – ГЕРБ и БСП – се отличават с по-меката си позиция спрямо Русия и Китай в сравнение с парламентарните групи в ЕП, към които се числят – на Европейската народна партия и на Прогресивния алианс на социалистите и

демократите. Например, докато 94% от социалистическата фракция в ЕП е подкрепила автономията на Хонг Конг, българските евродепутати социалисти са се въздържали или не са участвали във вота. Също като колегите си от ГЕРБ евродепутатите от БСП са гласували различно от своята група в ЕП във връзка с алинея 13 от резолюцията по повод Закона за чуждестранните агенти в Русия, която призовава за продължаване на санкциите срещу Русия, докато страната не изпълни международните си задължения. ГЕРБ е с резултат 86,48 от Индекса за критичност към Кремъл (КСИ), който е по-нисък от средния резултат на ЕНП от 90 пункта. При БСП тази разлика е още по-драстична: резултатът на партията от 43,81 пункта е далеч по-нисък от средния резултат на С&Д от 87 пункта.

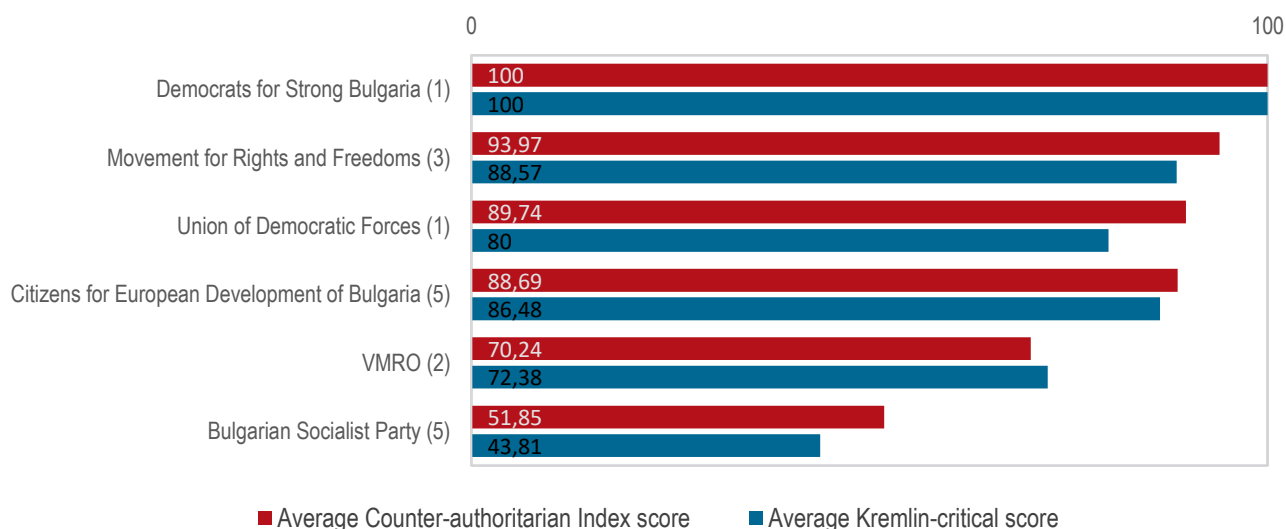
Фигура 1. Класация на парламентарните групи в ЕП спрямо нагласите им към Кремъл (средно за евродепутат от дадена парламентарна група)

Източник: Данни, базирани на изчисления на Political Capital.

Бележка: По-високите стойности показват по-критично отношение към Кремъл.

Фигура 2. Усреднени резултати по Контраавторитарния индекс и Индекса за критичност към Кремъл на българските евродепутати по национални партии

Източник: Данни, базирани на изчисления на Political Capital.

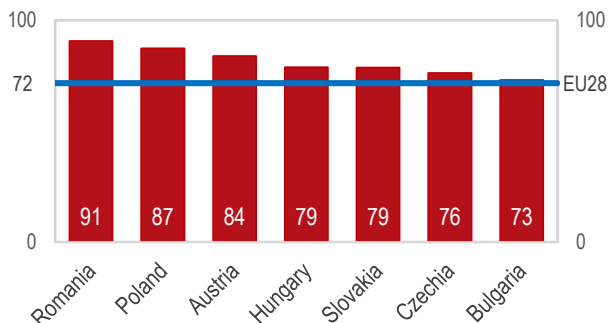
Бележка: По-високите стойности представляват по-критична нагласа към авторитарните режими по принцип и към Кремъл в частност. Числата в скоби представляват брой на евродепутатите.

В допълнение, обобщеният резултат на моделите на гласуване на всички български евродепутати по **Индекса за критичност към Кремъл е 73, което е най-ниският резултат сред седемте държави от Централна и Източна Европа**, анализирани в настоящото изследване. **Показателят на българските евродепутати по Контраавторитарния индекс също е най-нисък – 77 пункта, колкото бележи и Чехия.**

Анализът на начина на гласуване на българските евродепутати показва, че той в значителна степен е съобразен с позицията на съответната национална партия и относително се отклонява от средните позиции, възприети от парламентарните групи, към които те спадат в ЕП, както и от държавите от Централна и Източна Европа. Едно от възможните обяснения е, че

България е пример за ограничения потенциал за европеизация, разбрана като сближаване на европейски партийни позиции в резултат на формирането на обща европейска идентичност, която надделява над националните идеологически обвързаности и интереси. Вместо това гласуването в Европейския парламент се ръководи основно от възгледите, заемани от националните партии. По този начин се налага заключението, че социализацията на евродепутатите в европейските институции се свежда до промяна в процедурното поведение (напр. възприемане на консенсусен и компромисен стил на дебатиране и взаимодействие в рамките на ЕП) и не е довело до по-дълбока трансформация на идентичността, позволяваща възприемането на общоевропейски идеи.

Фигура 3. Усреднени резултати по Индекса за критичност към Кремъл на седемте държави от ЦИЕ, отразяващи нагласите им към Москва

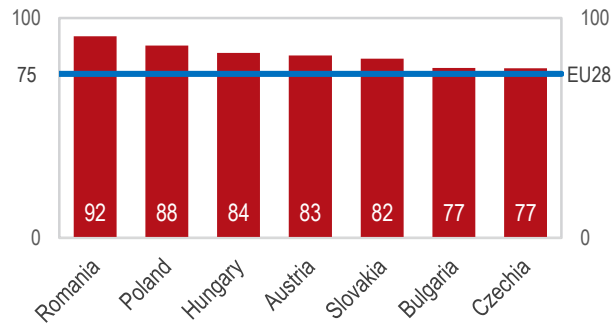

Източник: Данни, базирани на изчисления на Political Capital.

Бележка: По-високите стойности представляват по-критично отношение. Синята линия бележи средната стойност за 28-те страни от ЕС. Стойностите са закръглени към най-близкото цяло число.

Изводите от изследването на гласуванията на евродепутатите по външнополитически въпроси също така може да послужат като полезна и интересна отправна точка за сравнение на **начина на гласуване на евродепутатите по въпроси, свързани с вътрешните работи на държавите членки, в частност с проблемите в изграждането и функционирането на върховенството на закона.** Особено показателна в това отношение е резолюцията относно принципите на правовата държава и основните права в България, дебатирана и приета в края на 2020 г. от Европейския

Фигура 4. Усреднени резултати по Контраавторитарния индекс на седемте държави от ЦИЕ, отразяващи нагласите им към авторитарните режими по принцип

Източник: Данни, базирани на изчисления на Political Capital.

Бележка: По-високите стойности представляват по-критично отношение. Синята линия бележи средната стойност за 28-те страни от ЕС. Стойностите са закръглени към най-близкото цяло число.

парламент.⁷ Провокирано от продължаващите протести в страната с искания за повече прозрачност в политическия живот, медийна свобода, независимост на съдебната власт и ограничаване на корупцията, предложението на ЕП демонстрира за **пореден път силното влияние на партийните принадлежности.**

Резолюцията от една страна заема критично-ценностен подход, осъждайки и изразявайки съжаление относно „факта, че събитията в България са довели до значително влошаване на зачитането на принципите на правовата

⁷ Европейски парламент, „Предложение за резолюция за приключване на разисквания по изявления на Европейския съвет и на Комисията съгласно член 132, параграф 2 от Правилника за дейността относно принципите на правовата държава и основните права в България“ (2020/2793(RSP), 2020.

държава, демокрацията и основните права...“.⁸ От друга страна, дебатите по предложението показват, че гласуването по въпроси, свързани с върховенството на закона в национален план, често е структурирано около партийните линии извън контекста на ЕС. Резолюцията е подкрепена от евродепутатите от БСП,⁹ въпреки че, както става ясно от настоящия анализ, те обичайно имат по-слабо критично отношение към авторитарните практики в други държави. Впоследствие БСП отслабва своята подкрепа за резолюцията поради включването на клауза, призоваваща към приемане на Истанбулската конвенция, към която социалистите са критични.¹⁰ От своя страна, ЕНП не подкрепя резолюцията, заставайки зад членовете на своята група от ГЕРБ, като по тази причина обаче става обект на критики за проявен двоен

стандарт по отношение на върховенството на закона.¹¹ Дебатите и гласуването на резолюцията относно управленските проблеми в България са тревожен признак за възможността текущите дискусии за обвързването на отпускане на средства от фондовете на ЕС с изпълнението на критерии в областта на върховенството на закона да придобият още по-ожесточени национално-партийни нюанси. Тези дебати показват също, че **ЕС ще продължи да бъде неубедителен геополитически играч, неспособен да изгради обща външнополитическа позиция**, в глобален контекст на нарастващото противопоставяне между държавите суперсили, както и на тлеещи регионални съперничества, в които авторитарни режими са активни участници.

⁸ Европейски парламент, „Предложение за резолюция за приключване на разисквания по изявления на Европейския съвет и на Комисията съгласно член 132, параграф 2 от Правилника за дейността относно принципите на правовата държава и основните права в България“ (2020/2793(RSP), 2020, с. 6.

⁹ Здравка Андонова, „След критичната резолюция на Брюксел БСП обяви, че Европа изпраща Борисов в международна изолация“, в. „Дневник“, 2020.

¹⁰ OFFNews, „Нинова срещу резолюцията на Йончева: Евродепутатите от БСП ще гласуват против в частта за Истанбулската Конвенция“, 2020.

¹¹ Georgi Gotev, “EPP Sticks with Borissov in Stormy Debate over Rule-of-Law in Bulgaria,” *Euractiv*, 2020.